JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Lerkkanen, Marja-Kristiina

Title: Rehtorit joutuivat lujille korona-aikana : etäopetus luotiin tyhjästä muutamassa päivässä, mutta se oli vasta alkua

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © 2021 Toinen Aatos Oy

Rights: CC BY-ND 4.0

Rights url: https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/

Please cite the original version:

Lerkkanen, M.-K. (2021, 5.10.2021). Rehtorit joutuivat lujille korona-aikana : etäopetus luotiin tyhjästä muutamassa päivässä, mutta se oli vasta alkua. MustRead. https://www.mustread.fi/artikkelit/rehtorit-joutuivat-lujille-korona-aikana-etaopetus-luotiin-tyhjasta-muutamassa-paivassa-mutta-se-oli-vasta-alkua/

MustRead

AKATEMIA, KORONAVIRUS, KOULUTUS

Rehtorit joutuivat lujille korona-aikana – Etäopetus luotiin tyhjästä muutamassa päivässä, mutta se oli vasta alkua

Korona-ajan opetus on vaatinut kouluilta, oppilailta ja vanhemmilta monenlaista sopeutumista. Rehtorit ja opettajat tekivät ympäripyöreää päivää huolehtiakseen oppilaista. Oppilaat kaipasivat kouluyhteisöään ja vanhemmat ohjausta lasten koulunkäynnin tukemisessa. Korona-ajasta jäi kuitenkin käteen monia hyviä käytänteitä, joita kannattaa hyödyntää jatkossa, kirjoittaa kasvatustieteen professori Marja-Kristiina Lerkkanen. VAPAA LUKUOIKEUS.

Marja-Kristiina Lerkkanen Jyväskylän yliopisto 5.10. 13:12

Suomessa alle viidesluokkalaiset eivät pääsääntöisesti ole joutuneet käyttämään maskeja koulussa.
Kuva: Kelly Sikkema (CC BY 2.0)

> *“Ku siellä näkee kavereita ja niinku pääsee puhumaan enemmän jollekki ja niinku sitä puhetta ja tekstiä jää sinne päähän niinku niin paljon, että piti niinku puhuu itekseenki välillä. (poika, 4. lk)”*

Koulut ovat olleet covid-19 pandemian aikana uuden edessä. Koulujen opettajat ja oppilaat ovat oppineet paljon, mutta myös kipuilleet monien käytännön asioiden ja huolien kanssa. Tutkijat ovat tuoneet esille oman vakavan huolensa lasten, nuorten, opettajien ja rehtoreiden hyvinvoinnista.

Havaitsimme aiemmassa opetustyön stressiä tarkastelevassa tutkimuksessamme, että opettajat, rehtorit ja oppilaat olivat jo ennen koronaa henkisesti kuormittuneita. Pandemian aikana yksilölliset erot opettajien ja rehtoreiden työn kuormittavuudessa ja työhyvinvoinnissa ovat entisestään korostuneet.

Rehtorit raportoivat työmäärän kasvaneen merkittävästi kevään 2020 aikana ja kriisin vaatineen uudenlaista osaamista, johon heillä ei ollut koulutusta. Työn kuormittavuutta ja stressiä lisäsivät ylemmältä taholta tulleet epämääräisiksi ja ylimalkaisiksi koetut ohjeistukset. Väljät ohjeet ja niiden äkkinäiset muutokset aiheuttivat epävarmuutta oikeista toimintatavoista.

Kriisitilanteiden ohjeet vaativat päivitystä

Seurantatutkimuksessamme (www.jyu.fi/tessi) havaitsimme, että rehtorit joutuivat pandemian aikana ratkaisemaan koulukohtaisesti aivan uusia tilanteita ja organisoimaan opetusjärjestelyjä jatkuvasti uuteen uskoon.

Useat rehtorit totesivat turhautuneina, että “juuri kun sai homman sujumaan, niin tuli uudet ohjeet ja koulun toiminta tuli organisoida jälleen uudelleen”. Samalla rehtoreiden vastuulle jäi uusista järjestelyistä tiedottaminen niin opettajille, oppilaille kuin myös vanhemmille.

Rehtoreiden tilanne on koko kouluyhteisön kannalta aivan keskeinen. Rehtoreiden toimintatavat ja heidän kuormittuneisuutensa heijastuvat koko kouluyhteisön toimivuuteen ja hyvinvointiin.

Pandemian aikana rehtoreiden riittämättömyyden tunteet ja työhön liittyvä stressi kasvoivat. Työaika ei riittänyt työtehtävien hoitamiseen. Lisäksi epävarmuus koronatilanteen jatkumisesta vaikeutti koulutyön johtamista, koulun kehittämistä ja tulevaisuuden suunnittelua.

Opetuksen järjestäjien, jotka ovat valtaosalta kuntia, on pohdittava yhdessä rehtoreiden kanssa, miten kriisitilanteiden toimintaohjeita tulisi muuttaa. Entä millainen palautumissuunnitelma tukee kouluarkea koronan jälkeen ja millaista uudenlaista osaamista rehtorit tarvitsevat, jotta tulevaisuudessa koulutuksen järjestäminen olisi joustavampaa ja koulu toimisi ketterämmin?

Opettajien kuormitus kasvoi entisestään

Kevään 2020 koronatilanne lisäsi opettajien jo aiemmin kokemaa työstä johtuvaa kuormittuneisuutta. Lisäksi opettajien kokema riittämättömyyden tunne lisääntyi 40 prosentilla, mutta toisaalta viidennes opettajista raportoi riittämättömyyden tunteiden vähentyneen etätyöskentelyn aikana.

Myös opettajien oman pystyvyyden tunteen ylläpidossa oli haasteita ja aikaisempaa useampi alkoi suunnitella vaihtavansa alaa. Toisaalta opettajien työhön kiinnittyminen oli edelleen vahvaa, ja he kokivat vastuuta oppilaiden oppimisesta.

Opettajat olivat erityisen huolissaan etäopetuksen laadusta ja sen vaikutuksista oppimiseen. Opetuksen valmistelun koettiin vievän paljon enemmän aikaa kuin ennen, kun valmista etäopetusmateriaalia tai -malleja ei ollut. Opetusratkaisut piti tehdä nopealla aikataululla ja rakentaa käytännössä tyhjästä.

Useat opettajat raportoivat ympäripyöreistä työpäivistä, jolloin he tekivät digitaalisia opetusmateriaaleja yötä myöten ja viikonloppuisin sekä sen päälle vielä etäohjasivat oppilaiden opiskelua. Aikaa palautumiseen ei juuri ollut.

Opettajat olivat huolissaan myös siitä, riittävätkö heidän taitonsa digitaalisten välineiden ja sovellusten käyttämiseen etäopetuksen rakentamisessa, mutta toisaalta opettajien oma digiosaaminen kehittyi pakkotilanteessa nopeasti.

Opettajat kokivat erityisen haastavaksi opetuksen valmistelun eritasoisille oppilaille ja tukea tarvitsevien oppilaiden ohjauksen etänä. Myös oppilasarviointi ja palautteen anto oli tavallista vaikeampaa, kun oppimisprosessien päivittäinen seuranta ei ollut mahdollista. Pandemiatilanne on tuonut vahvasti esille opettajien täydennyskoulutuksen puutteet. Opettajat tarvitsevat koulutusta siihen, miten oppimisen ympäristöjä ja opiskelutapoja monipuolistetaan niin lähi- kuin etäopetuksessa.

Lisäksi opettajat kaipaavat lisää ohjausta siihen, miten he voivat ylläpitää hyvää vuorovaikutusta oppilaiden kanssa myös etänä sekä tukea oppilaiden kuulumista kouluyhteisöön ja sitoutumista opiskeluun. Samoin opettajat tarvitsevat apua oppilaiden tukemisessa silloin kun nämä kohtaavat oppimisessaan vaikeuksia.

Opettajat hyötyisivät erityisesti siitä, että he saisivat työnantajaltaan mahdollisuuden päivittää osaamistaan jatkuvasti. Jatkuva oppiminen tukee myös työhyvinvointia. Opettajan hyvinvointi heijastuu edelleen oppilaiden hyvinvointiin ja oppimistuloksiin.

Vanhemmat opettajan roolissa

Lasten etäkoulu kuormitti usein myös vanhempia. Vanhemmat kertoivat etäopetusajan olleen perheille haastavaa, mutta tarjonneen osalle myös voimaantumisen kokemuksia.

Haastavinta oli työn ja perhearjen yhteensovittaminen sekä niiden lasten tukeminen, joilla oli tuen tarvetta jollakin oppimisen alueella tai oman toiminnan itsesäätelyssä. Osa vanhemmista koki joutuneensa opettajan rooliin ratkomaan lapsen kanssa tehtäviä, jotka lapsen oli tarkoitus ratkaista itsenäisesti.

Korona-aika on haastanut kodin ja koulun yhteistyön uudella tavalla. Tiedetään, että kodin ja koulun hyvällä yhteistyöllä on monia myönteisiä vaikutuksia niin lapsiin, opettajiin kuin vanhempiin.

Opettajan ja vanhempien välinen luottamus ja koulun selkeä viestintä ovat hyvän yhteistyön perusta. Vanhemmat kokivat saaneensa hyvin tietoa koronatilanteesta ja sen aiheuttamista opetusjärjestelyistä koulussa, mutta he olisivat kaivanneet myös ohjausta siihen, miten tukea lapsensa oppimista ja opiskelun sujumista kotona.

Myös oppilaiden vanhempien keskinäinen vuorovaikutus lisää yhteisöllisyyttä, joka heijastuu myönteisesti lasten hyvinvointiin ja vahvistaa heidän turvallisuuden tunnettaan ja kokemustaan kouluyhteisöön kuulumisesta.

Vanhemmat kaipasivat lähitapaamisia opettajan ja toisten vanhempien kanssa. Pandemian jälkeen koulujen kannattaakin kiinnittää huomiota oman yhteisöllisyyden tunteen vahvistamiseen.

Etäopetuksessa oppilaat kaipasivat kavereitaan

Oppilaiden haastatteluissa suurin osa (88%) 10–11-vuotiaista 4. luokkalaisista kertoi vastanneensa itse koulupäivän rytmittämisestä huoltajan avustamana. Etäopiskelu painottui itsenäisesti tehtäviin koulutehtäviin. 75 prosentin mielestä tehtäviä oli joko yhtä paljon tai vähemmän kuin ennen, 25 prosentin mielestä enemmän kuin ennen.

Suurin osa oppilaista koki, että opettaja tiesi, mitä oppilaalle kuului. Opettaja ja oppilaat pitivät yhteyttä videotapaamisilla, oppimispäiväkirjoin tai henkilökohtaisilla viesteillä. Opetukseen liittyvien videoyhteyksien tuntimäärät olivat kuitenkin varsin vähäisiä koulun normaaliin viikkotuntimäärään verrattuna vaikkakin koulujen ja luokkien välillä oli eroja.

Lähes kaikki oppilaat kokivat saaneensa riittävästi apua, eniten omilta vanhemmiltaan sekä myös kavereilta ja sisaruksilta. Oppilailla oli yllättävän korkea kynnys kysyä apua opettajalta, vaikka he kokivatkin opettajan olevan tarvittaessa käytettävissä.

"No siis mun iskähän..., niin se teki täällä kellarissa, tota niin, noita omia töitä, niin mä kävin siltä pyytää apua. Mut jos meil oli vaikka matikan Meetti, ni sit mä menin sinne Meettiin ja sieltä kysyin." (poika, 4. lk)

"Mä soitin "Kirsille", joka on mun paras kaveri, ni mä soitin sille kaks kolme kertaa, koska me ollaan parhaita kavereita ja me harjotellaan vieläkin kokeisiin teamsin kautta, koska mä en päässy niille. Ni mä soitin sille... jos me ei niiku tajuttu molemmat yhtä aukeamaa tai yks tajus..." (tyttö, 4. lk)

Yli puolet oppilaista (64%) odotti etäopetuksen aikana lähiopetukseen palaamista. Useimmiten lähiopetusta kaivattiin kavereiden vuoksi ja siksi, että koulussa on mukavaa, lähiopetuksessa oppii helpommin ja lähiopetus tuo rytmin päivään.

"No vähän semmone ehkä jopa vähän tylsäki, että siin oli vähän sillee ku kotona voi tehä vaikka ja mitä ni sitte piti siihen keskittyy siihen koulutehtävien tekemiseen ja kuuntelemiseen. Vähä haastavaa. Just se houkutus tehä kaikkee muuta ku niitä tehtäviä. Tai niinku kaikkee muuta tekemistä ympärillä ja sit pitää vaa tehä niit tehtävii siellä" (poika, 4. lk)

"... siis, se on kummallista, mut mä, mä tartten mun luokan hälinän mun ympärille, et mä saan keskittyy, ja se oli, no sen takia, se on niin kummallista, mut kuitenkin se on mulle aika tärkeetä, et mä saan, et mä saan mun luokan ympärille, joka meluaa, joka kuiskii. Se on vaan, se on vaan sitä, et mä tartten mun luokan ja sit mun kaverit." (tyttö, 4. lk)

Vajaat 12 prosenttia oppilaista olisi toivonut etäopetuksen jatkumista. Oppilaat mainitsivat etäopetuksen hyvinä puolina esimerkiksi koulupäivän lyhyemmän pituuden ja vapaa-ajan lisääntymisen, mahdollisuuden valita oma opiskelutahti sekä sen, että kotona opiskelu oli rentoa ja rauhallista.

"No ehkä se että ei ollu niinkää tavallaa melkeempä kiire tekemää päivän aikana et sai ite päättää tavallaa, että ei oo tavallaa kiire sinä aikana, muuta ku Miitteihin." (tyttö, 4. lk)

"No emmää tiiä, ehkä se, ettei ihan niin aikasin tarvinnu herätä ja jotenki se oli vähä rennompaa ku luokassa on koko ajan kaikenlaista melua ja häslinkiä ni oli jotenki vähä rauhallisempaa." (poika, 4. lk)

Yhteisöön kuuluminen on jokaiselle tärkeää. Koulu tarjoaa ympäristön, jossa lapsi ja nuori voi tuntea kuuluvansa johonkin ja kiinnittyä oppimistilanteisiin, mistä seuraa parempia oppimistuloksia ja pidempiä koulutuspolkuja. Koulu myös rytmittää lasten ja nuorten arkea.

Mitä pidempään etäopetus kestää, sitä enemmän haasteita ilmenee oppilaiden motivaatiossa, opiskeluun kiinnittymisessä, arjen rytmittämisessä ja hyvinvoinnissa.

Pandemian opetukset kannattaa hyödyntää

Kouluun kiinnittyminen suojaa parhaiten koulupudokkuudelta ja syrjäytymiseltä. Koulu myös kompensoi lasten ja nuorten ongelmallisia lähtökohtia tai kotitaustan haasteita.

Siksi ne lapset ja nuoret, jotka tarvitsevat eniten tukea oppimiseen ja oman hyvinvoinnin ylläpitämiseen kärsivät koulujen sulkemisesta enemmän kuin muut. Tästä syystä koulujen tulee kiinnittää huomiota jokaisen oppilaan yksilölliseen oppimisen polkuun ja hyvinvointiin.

Pandemia-ajasta on opittu paljon. Koulujen kannattaa pohtia, miten nyt opittuja hyviä käytänteitä voitaisiin jakaa koulujen, opettajien ja opettajankouluttajien kesken, jotta parhaat käytännöt voitaisiin yhdistää tulevaisuudessa uudeksi kouluksi.

Tutkimuksella on tärkeä merkitys selvitettäessä kouluyhteisöjen ja yksilöiden selviytymiskeinoja. Samoin tutkimus auttaa kehittämään parempia koulutuksen rakenteita, lisäämään perusopetuksen joustavuutta sekä paikkaamaan pandemian aiheuttamaa oppimisvajetta ja oppilaiden hyvinvoinnin puutteita. Suomen ratkaisut kiinnostavat myös maailmalla.

Marja-Kristiina Lerkkanen

Marja-Kristiina Lerkkanen on kasvatustieteen professori ja opettajankoulutuslaitoksen varajohtaja Jyväskylän yliopistossa. Hän johtaa Suomen Akatemian strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) rahoittamaa Resilientti koulu ja koulutus (RESCUE) -konsortiota. Hankkeen tavoitteena

on rakentaa päätöksenteon tueksi tutkimusperustainen toipumisen tiekartta ja välineitä, joilla koulutuksen toimijoita, vanhempia ja oppilaita voidaan tukea COVID-19 pandemian vaikutuksista toipumisessa.

Tämän sisällön mahdollistaa Jyväskylän yliopisto.
Journalistinen päätösvalta on MustReadin toimituksella.

Tämä artikkeli on julkaistu Creative Commons CC BY-ND 4.0 -lisenssillä.

Tutustu muihin vapaan lukuoikeuden Akatemia-artikkeleihin

Piditkö artikkelista?

REKISTERÖIDY JA KOKEILE MUSTREADIA 14 PÄIVÄÄ MAKSUTTA

Keskustelu

Tätä juttua ei ole vielä kommentoitu.

© Toinen Aatos 2022